

Lahden kaupunki, Kaupunginvaltuusto, 08.06.2026

Valtuustoaloite: Ikäihmisten osallistuminen turvattava päätöksenteon valmistelussa ja seurannassa

3857/00.01.01.03/2025

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

hallintopäällikkö Risto Uotila, p. 050 398 5501

osallisuuskoordinaattori Heidi Kirkonpelto, p. 044 483 1801

hallintojohtaja Anniina Kovero p. 044 7161 416

Päätös

Esittelijä

kaupunginhallitus

Päätösehdotus

Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitetyksi.

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 01.06.2026

§ 169

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:

"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitetyksi."

Perusteluosa

Valtuutettu Satu Jaatinen ja 23 muuta valtuutettua jättivät 1.9.2025 seuraavan valtuustoaloitteen:

"Ikäihmisten osallistuminen turvattava päätöksenteon valmistelussa ja seurannassa

Yhteenveto

Ikäihmisiä on neljännes Lahden väestöstä, mutta heidän osallisuutensa päätöksenteossa jää liian vähäiseksi. Huolimatta kaupunginhallituksen vuonna 2023 tekemästä päätöksestä ottaa vanhusneuvosto kiinteämmin mukaan kaupungin päätöksentekoon, neuvosto saa usein tiedon ikäihmisiä koskevista asioista vasta päätöksenteon kynnyksellä - tai ei lainkaan. Tämä aloite varmistaa, että vanhusneuvosto osallistuu ikäihmisiä koskevan päätöksenteon valmisteluun jo alkuvaiheessa ja että sen näkemykset huomioidaan systemaattisesti läpi valtuustokauden. Näin Lahti toteuttaa Kuntalain velvoitteet, vahvistaa ikäystävällistä päätöksentekoa ja lisää kaupunkilaisten luottamusta.

Esitys

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että:

1. Lahden vanhusneuvostolle varmistetaan todellinen mahdollisuus osallistua ajoissa asioiden suunnitteluun ja valmisteluun kaikissa merkittävässä ikäihmisiin vaikuttavissa asioissa, kaikilla toimialoilla. Käytännössä, merkittävät ikäihmisiä koskevat asiat eivät saa edetä päätöksentekoon ilman vanhusneuvoston kannanottoa.

2. Kaupunki ottaa käyttöön seurannan, jossa raportoidaan säännöllisesti, miten vanhusneuvoston näkemykset on otettu huomioon valmistelussa ja päätöksenteossa.

3. Kaupunki nimeää yhteyshenkilön, joka varmistaa edellä mainittujen kohtien toteutumisen käytännössä.

Perustelut

Kuntalain (410/2015) 27 § mukaan kunnassa on oltava vanhusneuvosto, joka toimii kaupungin lakisääteisenä vaikuttamistoimielimenä. Sen tehtävänä on turvata ikääntyneen väestön mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa kunnan eri toimialojen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan.

Vanhusneuvosto näkee roolinsa konsultatiivisena ja asiantuntijana ikäihmisiä koskevien päätösten suunnittelussa ja valmistelussa. Sen jäsenillä on laaja kokemusasiantuntijuus ja eri alojen osaaminen, jota kaupungin olisi arvokasta hyödyntää.

Tällä hetkellä neuvosto saa kuitenkin tiedon asioista usein vasta juuri ennen päätöstä - jolloin todellisia vaikutusmahdollisuuksia ei enää ole, tai joskus ei ollenkaan. Esimerkiksi torin linja-autoliikenteen määräaikaista, kokeilullista siirtoa Vesijärvenkadulle ei tuotu neuvoston tietoon. Siirrolla on merkitystä nimenomaan ikäväestöön.

Lahden kaupunki on jo varmistanut nuorisoneuvostolle mahdollisuuden osallistua valmisteluun ja päätöksentekoon, ja yhdenvertaisuuden nimissä nyt on aika huomioida myös ikäihmisten näkemykset.

Vanhusneuvoston aito osallistuminen vahvistaa luottamusta kaupungin ja asukkaiden välillä sekä tuo päätöksentekoon arvokasta arjen tietoa. Lisäksi kun kaupungin toimielimet raportoivat säännöllisesti siitä, miten vanhusneuvoston

näkemykset on otettu huomioon, läpinäkyvyys vahvistaa luottamusta neuvoston rooliin.”

Vastine aloitteeseen

Vanhusneuvoston jäsenten näkemykset

Lahden kaupungin vanhusneuvostolle lähetettiin kahteen ikäihmisten osallisuuteen ja vaikuttamiseen liittyvään valtuustoaloitteeseen liittyen kysely huhtikuussa 2026. On huomioitava, että kyseessä ei ole vanhusneuvoston kanta, mutta kyselyyn vastanneiden vanhusneuvoston jäsenten näkemykset osoittavat, että ikäihmisten näkökulmia huomioidaan kaupungin päätöksenteossa tällä hetkellä varsin heikosti. Vastaajien mukaan kuulemisia ja osallistumismahdollisuuksia järjestetään, mutta niiden vaikuttavuus jää usein vähäiseksi, koska päätökset koetaan jo ennalta tehdyiksi. Vanhusneuvoston osaamista ja kokemustietoa ei vastanneiden näkemyksen mukaisesti hyödynnetä riittävästi valmistelussa, eikä neuvoston rooli päätöksenteossa ole riittävän vahva tai selkeä.

Osallistaminen toimii joissakin asiakokonaisuuksissa kohtuullisesti, erityisesti kaavoituksen ja julkisen liikenteen yhteydessä, joiden osalta vanhusneuvostolle esitellään asioita ja neuvostoa kuullaan. Sen sijaan laajemmin tarkasteltuna osallistamisen käytännöt koetaan puutteellisiksi. Vanhusneuvoston tunnettuus viranhaltijoiden ja päättäjien keskuudessa on heikko, ja tiedottamisessa on selviä puutteita. Tämä heikentää myös mahdollisuuksia vaikuttaa valmisteluun ajoissa.

Ikäihmisten osallistumisen tavoissa korostuvat perinteiset ja matalan kynnyksen menetelmät. Keskustelutilaisuudet, erityisesti tutussa ryhmässä, koetaan toimiviksi, kun taas pelkät työpajat eivät tavoita laajasti osallistujia. Digitaaliset kanavat soveltuvat osalle, mutta monilla on haasteita niiden käytössä, minkä vuoksi

tarvitaan rinnalle puhelin- ja paperipohjaisia osallistumismuotoja. Henkilökohtainen kontakti nähdään tehokkaana keinona tavoittaa ihmisiä.

Vastaajat korostavat tarvetta kehittää uusia osallistumisen muotoja, kuten maksuttomia kokoontumistiloja ja yhteisöllisiä tapahtumia, jotka tukisivat ikäihmisten osallisuutta. Erityisen tärkeänä pidetään vanhusneuvoston roolin vahvistamista siten, että se pääsisi mukaan päätöksenteon valmisteluvaiheeseen eikä toimisi pelkästään lausunnonantajana. Samalla toivotaan parempaa ja kohdennetumpaa viestintää.

Ikävaikutusten arvioinnin tarve tunnistetaan selkeästi erityisesti liikkumiseen, esteettömyyteen, kaavoitukseen ja palveluihin liittyvissä päätöksissä. Arvioinnin toteuttamisessa tulisi hyödyntää monikanavaista osallistamista ja kokemusasiantuntijoita sekä varmistaa, että osallistuminen on mahdollista myös ilman digitaalisia välineitä.

Ikäihmisten arkeen liittyvistä teemoista erityisesti yksinäisyys ja köyhyys jäävät vastaajien mukaan liian vähälle huomiolle. Lisäksi korostetaan liikunta- ja kohtaamismahdollisuuksien merkitystä hyvinvoinnille. Yleisesti koetaan, että päätöksenteossa ei hyödynnetä riittävästi käyttäjien arjen kokemuksia.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että vaikka osallistamisen rakenteet ovat olemassa, niiden vaikuttavuutta tulee parantaa. Vanhusneuvoston asemaa on tarpeen vahvistaa, osallistumista monipuolistaa ja ikävaikutusten arviointi vakiinnuttaa osaksi kaupungin vaikutusten ennakoarviointimallia.

Vastaus aloitteessa esitettyihin toimenpide-ehdotuksiin

Kaupunki kehittää ikäihmisten osallisuutta kokonaisvaltaisesti siten, että Lahden vanhusneuvostolle turvataan todellinen mahdollisuus osallistua ajoissa merkittävien ikäihmisiin vaikuttavien asioiden suunnitteluun ja valmisteluun kaikilla palvelualueilla. Keskeisiä osallistamisen tapoja ovat lausuntopyyntöt, kyselyt sekä

asiantuntijaesittelyt keskusteluineen. Tätä edistetään kaupunkitasoisella osallisuusmallilla, joka sisältyy strategian toimeenpanoon ja jonka tavoitteena on vahvistaa kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksia. Hallintolain 41 §:ssä säädettyjen vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen ajoittuu valmisteluvaiheeseen. Osallistamisen toimintakulttuuria kehitetään jatkuvasti. Vaikuttamistoimielinten kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä vahvistetaan lisäämällä valmistelijoiden tietoisuutta koulutuksen ja ohjeistuksen keinoin sekä kytkemällä vaikuttamistoimielimet entistä tiiviimmin osaksi vaikutusten ennakoarviointia ja sitä koskevia ohjeistuksia.

Samanaikaisesti kaupunki vahvistaa seurantaa ja raportointia siitä, miten vanhusneuvoston näkemykset huomioidaan valmistelussa ja päätöksenteossa. Vanhusneuvoston toiminnasta laaditaan vuosittain toimintakertomus, jossa tuodaan esiin, mihin asioihin neuvosto on ottanut kantaa, mistä teemoista on käyty keskustelua sekä keiden toimijoiden kanssa yhteistyötä on tehty. Toimintakertomuksen raportointia ja viestintää kehitetään, avoimuuden ja vanhusneuvoston toiminnan vaikuttavuuden parantamiseksi.

Lisäksi todetaan, että vanhusneuvoston toiminnan tueksi on nimetty yhteyshenkilö elinvoiman palvelualueen kaupunkikulttuuripalvelut -vastuualueen osallisuuden ja hyvinvoinnin asiantuntijapalvelut -palveluyksikköön, joka huolehtii neuvoston toimintaedellytyksistä, yhteydenpidosta neuvoston ja viranhaltijaorganisaation välillä sekä edellä mainitusta vuosittaisesta raportoinnista. Yhteyshenkilö vahvistaa osaltaan edellä mainittujen toimintatapojen toteutumista käytännössä ja tukee vanhusneuvoston roolia osana kaupungin päätösten valmistelua.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: kv

Kv: -